

velika večina — zelo olajšal prehod v nove razmere, mladini pa in učitelju fizike zelo ogladil pot za uk oziroma pouk te vede v višjih razredih gimnazije, dokler ostane ta tudi pri nas nemški. Koliko čitateljem so znane n. pr. subtilne različnosti besedij: teža, težina, utežje, težnost, težišče, težišnica? In ne zahteva li korist mladine, da bi se že tu privadila nemški terminologiji za nemško višjo gimnazijo? Izvestno je tudi, da je treba pri sestavi knjige lagotnost občinstva v poštev jemati, a z eventualnim dodatkom terminologije na konci knjige se ne more tej v jednaki meri zadostovati, kakor po označenem načinu.

Podobe so nazorne in lične in zadostujejo terjatvam take knjige. V naših ubogih razmerah ne bode seveda nobenemu na misel prišlo podobe soditi po merilu praktičnih Angležev, kateri jim za nazorno učenje veliko važnost pripisujejo. Prav bi bilo, da bi bil pisatelj vsaj pri nekaterih podobah čitateljevo pozornost pristojno večkrat nanje zakrmil.

Toliko v obče.

(Konec prih.)

III.

Geometrija za nižje gimnazije.

Spisal dr. Fr. vitez Močnik. Po devetnajstem natisku poslovenil J. Celestina. Prvi del. V berilo vtisnenih je 126 slik. V Ljubljani 1883. 8^{ka}, 91 str. Natisnila in založila Ig. v. Kleinmayr & Bamberg. Cena 1 gl. 10 kr.

Meseca julija je izšel v isti založbi po Močnikovem nemškem izvirniku od istega prelagatelja poslovenjeni I. del aritmetike za nižje gimnazije, obsezajoč tvarino za prvi in drugi gimnazijalni razred. Slavno ministerstvo za nauk in bogočastje je potrdilo to knjigo za šolsko knjigo z razpisom s 17. novembra t. l. štev. 19012.

Komaj čez pol leta podaje nam isti gospod prelagatelj zopet šest tiskanih pol obsežen prevod nemške šolske knjige. Iz tega se dá sklepati na izredno marljivost g. prelagatelja. Razen te velike marljivosti odlikuje se g. prelagatelj tudi z veliko natančnostjo. Čitatelj, prebravši meseca julija dotiskano aritmetiko in ravnokar izšlo geometrijo, spozna takoj, da se je g. prelagatelj v tem času marsičesa naučil.

Prelagajoč aritmetiko se je držal g. prelagatelj nemškega originala nekoliko pretesno, kar ga je sililo podajati nam časih v slovenščini

nenavadno dolge in zaradi tega težko umevne perijode. Če tudi s tem nečemo o aritmetiki izreči nobene večje graje, vendar moramo povedati, da nam geometrija, kar se v njej jezika tiče, dosti bolje ugaja. G. prelagatelj se je gibal prelagaje jo dosti prosteje, časih se je držal jedino le zmisla v nemškem originalu. Zaradi tega mu teče jezik gladkeje in slovenščini primerneje. Knjigi bi ne bilo nikakor na škodo, ko bi se g. prelagatelj časih gibal še nekoliko prosteje, nego se je. Nekateri stavki bi postali potem jasnejši. N. pr. težko umeven stavek se nam dozdeva v §. 37: „Oba dva sovršna kota tvorita isti dve premi, . . .“ in še par drugih.

Kar se rabljene terminologije tiče, bilo je g. prelagatelju delo takrat precej olajšano, ker je imel pred seboj terminologijo iz L. Lavtarjeve geometrije za učiteljišča. Pri uredovanju in določevanju te terminologije pa je bil g. prelagatelj, kakor je sploh znano, delaven v prvi vrsti. V L. Lavtarjevi geometriji uvedena terminologija služi večinoma tudi prof. Celestini. Našli smo le malo iznimkov, n. pr. pojem: „flächengleich“ izrazuje g. Lavtar s „ploskveno jednak“, g. Celestina s „ploščinsko enak“, „Flächeneinheit“ izrazuje Lavtar s „ploskvena jednota“, Celestina s „ploskovna jednota“, „Ausdehnung“ prelaga Lavtar z „obmer“, Celestina z „razsežnost“, „Halbirungslinie“ je Lavtarju „polovnica“, Celestini pa „razpolovnica“.

Novo uvedene termine, katerih Lavtarjeva geometrija še nima, našli smo med drugimi te: „kotna razpolovnica“ (Winkelhalbierungslinie) v §. 39. „sredinska pravokotnica“ (Mittelsenkrechte) v §. 70. „ogelnik“ (Winkelbrett) v §. 20.

Isto tako kakor pri aritmetiki stojé poleg slovenskih terminov v oklepih dotični nemški vsakikrat, kadar se uvaja nov pojem. Nemško terminologijo poleg slovenske takoj v berilu podajati, na vsak način je dosti bolj ugodno, nego na konci knjige pridevati v abecednem redu nemško in slovensko terminologijo. Pri zdanji osnovi naših gimnazij zahteva vlada in mora tudi zahtevati poleg slovenske terminologije tudi nemško. Tej terjatvi se more zadostovati prav lahko, ako stoji v berilu nemški terminus takoj poleg slovenskega. Da se nemški terminus izmed drugega berila že od daleč vidi, tiskan je v Celestinovi knjigi „cursivno“. *)

*) Vender bi prosili pisatelje slovenskih šolskih knjig, da bi vselej tudi na konci knjige v malem slovarčku sestavljali dotično terminologijo, da učenec in tudi vsak drug človek, kateremu osnova šolske knjige ni znana, lahko hitro najde slovensk izraz za nemški terminus.

Ured.

Vnanja oblika geometrije je jako prijetna in sicer gledé tiska, papirja in slik. Tiskovne pomote smo našli v knjigi te: na str. 73. v 3. vrsti od spodaj stoji: so m. sta; na str. 77. v 3. vrsti od spodaj stoji: izpremení m. izpremenita, na str. 85. v 14. vrsti od spodaj mora stati MZ mesto AZ., na str. 53. je naslov: „ploščina pravokotnika“ premalo obsežen ter bi se moral glasiti: ploščina pravokotnika in poševnokotnega paralelograma.

Založnik in tiskar g. Bamberg si je dal za to geometrijo rezati po slikah nemškega originala nove clichéje. Zaradi tega je imel g. prelagatelj priložnost, da je iz slik izbacnil slovenščini nenavadni črki Q , in x , ter ji nadomestil z R , oziroma z o ali z .

V vsem je slovenska geometrija, kar se tiče vnanje oblike, na vsak način lepša nego nemški original, kar dela g. tiskarju in založniku vso čast.

Konečno bi izpregovorili še par besed, zakaj je g. prof. Celestina prelagal ravno Močnikove poučne knjige, a ne drugih. Močnikove šolske knjige rabijo se vspešno že dokaj let na različnih zavodih; priča temu je zelo veliko število njih natiskov. Sicer so bili časi, ko so te knjige od marsikaterih strani grajali, češ, da so zastarale, da niso v vsem osnovane po najnovejših načelih, veljavnih v teh znanostih, in da so premalo strogo znanstveno spisane. A ti naskoki so bili vselej nevspešni; kajti knjige so po pravih pedagogičnih načelih spisane. Ker je g. dr. Fr. vitez Močnik slovenskega pokoljenja, smemo njegove knjige, čeravno so iz nemščine v naščino preložene, smatrati tudi vsaj kolikor toliko za naše gore list.

Da bode slavno ministerstvo odobrilo Celestinovo geometrijo, pričakovati je brezdvobeno.

Tudi drugemu slovenskemu razumništvu, ne samo šolski mladini, priporočamo to geometrijo, da se seznaní s slovensko terminologijo.

Gosp. prelagatelju pa čestitamo o njegovem vspešnem delovanju ter želimo, da nam kmalu preloži še tudi drugi del Močnikove geometrije in aritmetike. Čujemo, da se je g. prof. Celestina tega dela že lotil.

A. Senekovič.

